

Kepan ja sen jäsenjärjestöjen toiveita valtioneuvoston yritys vastuutyöhön

Kiitämme mahdollisuudesta esittää toiveita valtioneuvoston yritys vastuutyöhön. Kepa sai tätä paperia varten kommentteja seuraavilta järjestöiltä: KIOS, Pelastakaa lapset, Suomen Unicef ja Väestöliitto.

UNGP kansallinen toimeenpanosuunnitelma

- Nyt on tärkeää jatkaa niitä toimintoja, jotka ovat osoittautuneet toimiviksi ja samalla ottaa kunnianhimoisen askel eteenpäin. Ymmärrys YK:n ohjaavista periaatteista on viime vuosina lisääntynyt, eikä enää voi pitää hyväksyttävänä, että yritys laiminlyö ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusvelvoitteensa. Tästä huolimatta, suuri osa suomalaisyrityksistä ei vielä kiinnitä ihmisoikeuksiin huomiota ohjaavien periaatteiden edellyttämällä tavalla.
- Useassa maassa on valmisteltu lainsäädäntöä ihmisoikeusvastuun toteutumisen varmistamiseksi, ja Ranskassa tällainen laki tuli voimaan viime vuonna. Kansainvälisesti neuvotellaan yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevasta sitovasta sopimuksesta. On aika varmistaa, että yritykset ovat samalla viivalla säätämällä sitova ihmisoikeuksia koskeva huolellisuusvelvoite Suomen lakiin. TEM voisi järjestää tilaisuuden, jossa kuullaan asiantuntijapuheenvuoroja ja keskustellaan eri maiden lainsäädäntöhankkeista.

Julkiset hankinnat

- Ihmisoikeusvaikutukset huomioiminen julkisissa hankinnoissa vaatii lisää työtä. On tärkeää, että tähän kiinnitetään tulevana vuosina huomiota ja neuvontaa hankintayksiköille lisätään. Valtion tulee fasilitoida tiedonjakoa ja yhteistyötä hankintayksiköiden välillä sekä varmistaa, että julkisesti saatavilla on tietoa siitä, missä hankkeissa ihmisoikeusvaikutukset on huomioitu. Valtion tulee kartoittaa omien hankintojensa ihmisoikeusriskit ja laatia suunnitelma niiden huomioimiseksi.

Kepa on yli 300 kansalaisjärjestön kattojärjestö ja globaalin kehityksen asiantuntija.

Elimäenkatu 25–27 (5. krs) | 00510 Helsinki | +358 9 584 233 | info@kepa.fi

OECD:n kansallinen yhteyselän

- OECD:n kansallisen yhteyselimen tehtävänä on lisätä tietoisuutta monikansallisten yritysten toimintaohjeista. Tällä hetkellä tämä ei toteudu. Tietoisuuden lisääminen tulee integroida osaksi vienninedistämistä. Valtioneuvoston tulee varmistaa, että yritykset, jotka saavat valtiolta tukea esimerkiksi rahoituksen muodossa tai osallistuvat vienninedistämismatkoille, tuntevat toimintaohjeet sekä YK:n ohjaavat periaatteet ja ovat sitoutuneet noudattamaan niitä.
- TEMin tulee varmistaa, että eri sidosryhmillä on nykyistä paremmat tiedot yhteyselimen roolista ja mahdollisuudesta tuoda tapauksia sen käsiteltäväksi.
- Suomen tulee osallistua yhteyselinten vertaisarviointiin mahdollisimman pian.

Kevään 2016 omistajapoliittinen periaatepäätös

- On hienoa, että Suomen valtio omistajana edellyttää vastuullisuutta omistamiltaan yrityksiltä ja nostaa ihmisoikeudet yhdeksi tärkeäksi kysymykseksi. On kuitenkin epäselvää, kuinka kirjauksen toimeenpanoa seurataan tai millaisia seurauksia yritykselle on siitä, jos se ei omistajan päätöksestä huolimatta huomioi ihmisoikeusvaikutuksia. Sama koskee aggressiivisen verosuunnittelun kieltoa, jonka määritelmä on myös muutettava vastaamaan OECD:n määritelmää.
- Valtioneuvoston tulee tarkentaa yhtiöihin kohdistuvia ihmisoikeusvaikutusten huomioimista koskevia odotuksia ja kehittää läpinäkyvä seurantajärjestelmä. Veroraportointiohje tulee päivittää vastaamaan Verohallinnolle annettavaa maakohtaista raporttia.

Agenda 2030 ja kestävän kehityksen strategia

- Hienoa, että Suomen valtion SDG-indikaattorien työelämän koriin ollaan ottamassa mukaan indikaattoreita, jotka kuvaavat suomalaisyritysten globaalia vastuullisuutta ja että järjestöjä on osallistettu prosessissa. Jatkossa TEM, FIBS ja kansalaisjärjestöt voisivat yhdessä miettiä tämän indikaattorin ja sen tiedonkeräämisen ja tietolähteiden kehittämistä, jotta saadaan entistä parempaa ja kattavampaa tietoa suomalaisten yritysten globaalista vastuullisuudesta.
- On hyvä, että Agenda 2030 -toimeenpanossa on tunnistettu yhteiskunnan haavoittuvimmat ryhmät ja huomioidaan niiden erityistarpeet ja osallistumismahdollisuudet kestävässä kehityksessä. On tärkeää selventää, miten tätä lähdetään käytännössä toteuttamaan, myös osana yritysvastuutyötä.

Kepa on yli 300 kansalaisjärjestön kattojärjestö ja globaalin kehityksen asiantuntija.

Elimäenkatu 25–27 (5. krs) | 00510 Helsinki | +358 9 584 233 | info@kepa.fi

Lapsen oikeudet ja liike-elämä

- YK:n lapsen oikeuksien komitea suositteli jo 2011, että Suomi luo järjestelmän, jolla kielletään lapsityövoiman käyttö liiketoimintaa ulkomailla harjoittavilta suomalaisyrityksiltä ja monikansallisilta yrityksiltä, joiden päätoimipaikka on Suomessa, luomalla niiden toimitusketjujen tehokas valvontajärjestelmä. Mitään kansallisia velvoittavia tai sitovia määräyksiä ei olla tältä osin tehty. Asia tulee korjata.
- YK:n ohjaavien periaatteiden kansallinen toimeenpanosuunnitelma sisältää kattavan kuvauksen lapsen oikeuksien ja yritysten välisestä suhteesta. Ohjelmassa esitettiin muun muassa, että käännetään suomeksi ja ruotsiksi YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 16 ja laaditaan sen sisällöstä tiivis esittely jaettavaksi muun muassa yrityksille. On toki hienoa, että 16. yleiskommentti on käännetty suomeksi. Pelastakaa Lapset ja Unicef ovat myös tehneet siitä tulkintaoppaan, joka on suunnattua niin viranomaisille kuin yrityksille. Jatkotoimenpiteitä tai tietoisuuden lisäämistä yhdessä kansalaisjärjestöjen kanssa, jota myös 16. yleiskommentti suosittaa, ei olla tehty. Pelkkä tietoisuuden lisääminen ei myöskään riitä, vaan tarvitaan konkreettisia työkaluja, joilla varmistetaan, että yritykset toimeenpanevat ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusperiaatteen.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

- Ihmisoikeuskoulutusten yhteydessä tulee huomioida myös sukupuolten välinen tasa-arvo. Vastuullisuusraportteihin voisi sisällyttää OECD:n mukaiset gender markerit tai gender-analyysin. Valtioneuvosto voisi johtaa työtä yritysmaailmaan soveltuvien sukupuolten välisen tasa-arvon edistämistä mittaavien markkareiden kehittämiseksi.
- Yrityksille on ohjattu viime vuosina paljon kehitysyhteistyövaroja. Naisten ja tyttöjen oikeudet ja asema ovat yksi keskeinen painopiste Suomen kehityspolitiikassa, joten kehitysyhteistyövaroista hyötyviä yrityksiä tulisi edellyttää arvioimaan toimintaansa myös sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta.

Tiedontuotanto

- Erilaisia selvityksiä on viime vuosina tuotettu useampia, ja on tärkeää, että ne johtavat myös toimenpiteisiin. Esimerkiksi sidosryhmien näkemyksistä toteutetussa selvityksessä nousi esiin lukuisia suomalaisyrityksiä koskevia haasteita, mutta se ei johtanut konkreettiseen toimenpidesuunnitelmaan.
- Maakohtaisten vastuullisuusmuistioiden osalta jää epäselväksi, kuinka maat on valittu ja

kenelle muistiot on tarkoitettu. Ne ovat myös epätasaisia sisällöltään ja käytetyissä lähteissä on merkittäviä eroja. Syvemmälle menevä analyysi olisi tervetullutta. Kansalaisyhteiskunta-analyysi muistioissa on myös varsin vaihtelevaa. Esimerkiksi Bangladeshia koskeva muistio antaa mielikuvan, että maassa on aktiivinen järjestökenttä. Toinen puoli totuudesta on kuitenkin se, että vain tietynlaisilla järjestöillä on toimitilaa ja kriittisten ihmisoikeustoimijoiden sananvapaus ja toimitila on todella rajoitettu. Muistiot voisivat sisältää konkreettisia toimintaehdotuksia.

- Tänä vuonna julkaistaan ensimmäiset kirjanpitolain muutoksen vaatimat yritysraportit. Jotta saadaan kokonaiskuva siitä, minkä tyyppisiä tietoja yritykset ovat raportoineet, TEM voisi laatia raporteista koosteen. Sen pohjalta tulee arvioida, mitkä kysymykset vaativat lisähuomiota yrityksissä. Kooste mahdollistaa myös toimialakohtaisten erojen arvioimisen ja auttaa tunnistamaan, millä aloilla tarvitaan erityisesti lisätyötä.

Vuoropuhelu

- On tärkeää, että sidosryhmien välistä vuoropuhelua kehitetään myös toimintamaissa. Esimerkiksi Finnpartnershipin raporteissa viitataan usein vain Global Compact-verkostoihin maatasolla. On tärkeää huomioida laajempi paikallisen kansalaisyhteiskunnan osallistaminen ja jopa ruohonjuuritason toimijoiden ja kriittistenkin järjestöjen kuuleminen.
- Hienoa, että päivittäistavarakauppa on edelläkävijäala ihmisoikeusvaikutusten huomioimisessa. Tulee kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että mukaan saadaan erikokoisia yrityksiä monilta eri sektoreilta. Pienet ja keskisuuret yritykset tulee saada mukaan keskusteluun.
- Keskustelua tulee laajentaa ihmisoikeuksia koskevasta huolellisuusveloitteesta korjaaviin toimenpiteisiin. Tämä tarve koskee ennen kaikkea suuria yrityksiä.